

Fabra i Ribas, Antoni.

(Reus, 1879 – Cambrils, 1958)

Breu retrat d'Antoni Fabra Ribas: de la Internacional Socialista a apòstol del cooperativisme.

Per Pere Anguera

Antoni Fabra Ribas va néixer a Reus el 1879. Fill pòstum d'un capità de cavalleria, de Barberà de la Conca, de cal Mario Antonio, renom familiar que Fabra utilitzarà com a pseudònim, es va fer gran a la casa reusenca dels avis materns, provinents també de Barberà. L'avi era fuster i la mare mestra, cosa que facilità que fes el batxillerat en Arts a la ciutat natal i que el 1906 es llicenciés en Lletres a la Universitat de Barcelona, on cursà també diverses assignatures de Dret. Anys després posà èmfasi en recordar entre altres professors G. de Azcárate, A. Posada i R. Altamira. Entre 1901 i 1903 seguí cursos d'Història i de Dret internacional a la Sorbona. Aquests darrers els realitzà mentre impartia classes d'espanyol, de 1901 a 1905, per la Berlitz School of Languages a Belfast, Glasgow, Edimburg, París i Londres. Un voltat per Europa que posa de manifest el seu domini de les llengües. Anys més tard afirmava parlar i escriure correctament el francès, l'anglès i l'espanyol, i amb limitacions el portuguès, l'italià i l'alemany. Fou a Escòcia on entrà en contacte per primera vegada amb nuclis i dirigents cooperativistes. De 1907 a 1908 residí a Alemanya on fou redactor del *Worwaerts*, mentre col·laborava a la premsa socialista i cooperativista d'Alemanya, França i Catalunya. El 1902 publicà el primer opuscle *Le mouvement ouvrier en Espagne*, en realitat una separata de *Le Mouvement Ouvrier*.

Afiliat al Partit Republicà Federal cap el 1894, s'hi mantingué fins que el 1905 es feu militant del PSOE. L'activisme polític l'inicià a Reus on amb Josep Recasens Mercadé promogué el 1898 una societat de resistència dels

dependents i impulsà diverses revistes de combat. En ser un dels pocs socialistes espanyols poliglotes fou designat pel PSOE al VII Congrés Internacional Socialista, celebrat a Stuttgart el 1907, on entrà en contacte amb destacats dirigents de la Internacional com Laura Marx, P. Kautsky, P. Lafargue, R. Luxemburg o Guesde, entre d'altres. Aquestes i d'altres relacions li permeteren el mateix 1907 entrar com a redactor a *L'Humanité*, al costat de Jaurès. El 1908 retornà a Barcelona on impulsà la Solidaritat Obrera, com a rèplica a la Solidaritat Catalana, que menystenia i criticava per burgesa, crítiques que no li impedien una relació amical amb Rovira i Virgili o Jaume Brossa. De manera paral·lela treballava per a bastir un partit socialista fort a Catalunya, uns esforços que truncà per la Setmana Tràgica de 1909. En esclatar la vaga general revolucionària Fabra s'integrà en nom dels socialistes en el comitè director, des d'on intentà frenar les actuacions més radicals. Així s'oposà a l'assalt de les armeries o als atacs als edificis religiosos. En fracassar en les temptatives de moderació abandonà la direcció de la vaga en plena efervescència revolucionària, i amb el suport dels republicans solidaris s'exilià a França, segons ell per a poder explicar millor els incidents barcelonins. Malgrat les campanyes de denúncies contra el govern i a favor de l'indult de Ferrer Guàrdia a la premsa francesa fou acusat de traïdor. Instal·lat a París recuperà la plaça de redactor de *L'Humanité*, que ocupà de 1909 a 1918. Malgrat residir a França continuà actiu en la política espanyola, i al IX Congrés del PSOE, el 1912, li fou encarregada la redacció del programa per a la reforma agrària, que no enllestí fins el 1914. Hi propugnava diverses mesures i el manteniment de les petites propietats.

Al mateix congrés féu una dura crítica a l'informe del Comitè Nacional i s'oposà sense èxit al manteniment de la conjunció republicanosocialista. Situat a l'ala esquerra del partit, el 1913 podia escriure que *“los socialistas se proponen substituir el gobierno de los hombres por la administración de las cosas. En la sociedad colectivista o comunista, es decir, en la república social, no habrá presidente ni tan siquiera ministros, sino ciudadanos encargados de administrar*

el patrimonio común” a partir d’una estructura assembleària. Per arribar-hi calia recórrer un llarg camí, amb la formació de bons dirigents com a primer objectiu.

El 1914, a les pàgines del setmanari reusenc *La Justicia Social*, replicà un article d’Andreu Nin sobre la qüestió nacional catalana. Fabra al llarg de la polèmica mostrà confondre el pensament nacionalista amb els partits nacionalistes burgesos i es declarà partidari per damunt de tot la solidaritat de les classes populars espanyoles. La manca de sensibilitat per les discriminacions patides pels catalans contrasta amb la reclamació que a Polònia a les escoles es poguessin fer les classes en polonès. El 1916 en una conferència a Gràcia, titllà de nou el nacionalisme català de reaccionari, sense fer cap crítica al nacionalisme espanyol o altres nacionalismes estatals. El 1918, en el context de la campanya per l’autonomia integral, defensà el dret de Catalunya a ser autònoma. Però encara el 1923 sostingué un dur debat amb Rafael Campalans en mostrar-se de nou reaci a les reivindicacions catalanes. El 29 de juliol de 1914 participà a la reunió del secretariat del Comitè Socialista Internacional per analitzar la postura a adoptar davant l’imminent conflicte bèl·lic. En esclatar la Gran Guerra prengué una clara actitud aliadòfila, mentre acusava els socialistes alemanys de trencar els acords de la Internacional. Dugué a terme una intensa campanya periodística en contra dels imperis centrals, que culminà amb l’edició del llibre *El socialismo y el conflicto europeo*. El 1920 féu els primers passos per a esdevenir funcionari de l’Organització Internacional del Treball, valent-se de l’amistat amb el seu director Albert Thomas. Ho aconseguí l’any següent, i a partir de desembre de 1921 envià nombrosos informes sobre l’actualitat social i política espanyola i hispanoamericana amb informació obtinguda de la premsa i d’algun contacte governamental. En compaginà la redacció amb la feina burocràtica a l’Instituto de Reformas Sociales des d’on preparava l’edició d’*Informaciones Sociales* i de la *Revista Internacional del Trabajo*.

Fabra no tingué cap problema amb la dictadura de Primo de Rivera, es mantingué com a funcionari del Ministeri del Treball i ocupà la càtedra de

cooperació i mutualisme a l'Escuela Social de Madrid i el 1925 féu una llarga gira acompanyant A. Thomas per Amèrica Llatina, on lligà diversos contactes. El col·laboracionisme, almenys passiu, amb la dictadura no fou cap obstacle per a que sortís elegit diputat constituent el 1931, fos director general del treball i secretari d'estat, sempre sota la protecció de Largo Caballero. El 1933 amb la victòria conservadora a les eleccions generals perdé els càrrecs de gestió però continuà com a funcionari. El 1935, possiblement per la radicalització del PSOE, abandonà la política, tot i que el 1936 fou nomenat delegat davant la Societat de Nacions i després ministre plenipotenciari d'Espanya a Berna.

El 1939 s'exilià a Colòmbia i el 1946 a Veneçuela on residí fins el seu retorn a Espanya el 1949. A l'exili americà realitzà una extensa campanya de propaganda cooperativista sobretot a Colòmbia i Veneçuela, però també pels Estats Units, Canadà, Panamà, Puerto Rico, Cuba, Guatemala i Costa Rica a través de conferències i diversos opuscles en castellà, portuguès i anglès. A Catalunya s'instal·là a Cambrils, on feia anys s'havia construït una casa, i a partir de 1952 establí una estreta vinculació amb la Unió de Cooperatives de Reus, de la que esdevingué una mena de conseller àulic. Va morir el 1958 quan preparava el retorn a Amèrica.

En prou feina es conserva cap retrat de Fabra, però en canvi disposem d'algunes siluetes literàries. V. Blasco Ibáñez, el 1915, el veia com un home *"de sólidos estudios, escritor de pluma fácil y orador incansable"* i físicament *"un mocetón de elegancia varonil, fuerte de miembros, moreno y con marcado tipo español de América"* amb el cabell rinxolat. El 1925 A. Rovira i Virgili el veia amb *"l'estructura mental d'un home de dogmes i d'ortodòxia rígida"*. Per Claudi Ametlla, que l'havia conegut cap a 1908, *"era un català com una casa: vull dir gran amor a parlar català (...) amb prosòdia de Reus (...), delir-se per un bon arròs o un romesco coent, i dir de tant en tant plagasitats no massa exquisides i molt de la terna. Pel que fa a la política, res de català. Era un socialista absolut i impenitent: un internacionalista i, per tant, davant el cas català es mostrava espanyolista (...). Era un treballador infatigable (...), però*

més aviat poc afavorit pels déus que (...) a vegades atorguen una flameta divina al peresós i la neguen a un estudiós acarnissat com ell”.

Pere Anguera